

УДК 008 : 24 : 34 : 39 : 94 (477)

В.О. РАДЗІЄВСЬКИЙ

ПРО ПРОВІДНІ ПИТАННЯ КОНФЛІКТНОЇ СУБКУЛЬТУРИ

Радзієвський Віталій Олександрович – кандидат культурології, доцент КНУКіМ

У статті розглянуто основні питання конфліктної субкультури. Розглянуто основні підходи та базові положення щодо конфлікту. Зокрема, проблеми субкультури, підходи та напрямки вивчення конфліктної субкультури, її особливості.

Ключові слова: конфлікт, конфліктологія, культура, субкультура, культурологія, естетика, мова тіла, жести, пози, право.

В статье рассмотрены основные вопросы конфликтной субкультуры. Рассмотрены основные подходы и базовые положения относительно конфликта. В частности, проблемы субкультуры, подходы и направления изучения конфликтной субкультуры, ее особенности.

Ключевые слова: конфликт, конфликтология, культура, субкультура, культурология, эстетика, язык тела, жесты, позы, право.

In the article some issues of the conflict subculture are considered. In this article the basic approaches and basic provisions on the conflict. In particular, the problems of subculture, the approaches and directions in-depth study of the conflict subculture are considered, the structure of subculture.

Key words: conflict, conflictology, culture, subculture, culturology, aesthetics, the language of body, gesture, posture, law.

© В.О. Радзієвський, 2013

Постановка проблеми. Про конфлікт і навіть про конфліктологію написано сотні важливих і ґрунтовних праць, тому нашою метою є показати лише ті окремі аспекти, які стосуються саме конфліктної субкультури як такої. Конфліктна субкультура є своєрідною глибинною квінтесенцією конфлікту і специфічним центром та серцевиною конфліктогенності, водночас вона є і складовою не тільки теорії культури, але і в її складі окремої теорії субкультур (субкультурології) [11].

Мета дослідження полягає в описанні особливостей конфліктної субкультури, звернення до її природи, поняття, проблем вербальної і невербальної комунікації, специфіки та усвідомлення того, що протидією конфліктної субкультури може стати підвищення рівня та подальший розвиток вітчизняної культури.

Виклад основного матеріалу. Конфлікт вивчали чимало науковців (Дзлів М. І., Карташов Я.П., Соснін В. О., Мишук С. К., Шевчук, Д. О., Лурія О.Р., Войков Д. Б., Косов Ю. В., Селезнев В.В., Титкова Л. С., Кузьміна О. Г. та ін.). Так, наприклад, Золотарьова К. В., Романова А. В. та деякі інші дослідники розглядали його як певне протистояння, як апогей непорозуміння, що приносить негативне емоційне та інше забарвлення. Конфлікт аналізують, у першу чергу, як соціологічну (конфліктологія як спеціальна галузь наукової соціології), філософську, психологічну і юридичну проблему (так, С. Бобровник аналізує поняття, ознаки, природу та різновиди правового конфлікту). Конфлікт у значній мірі в природі людини. Боротьба за намагання задовольнити бажання іноді призводить до суперечок, а то й до протистояння, що призведе до конфліктної ситуації та подальших конфліктних дій, а отже, і до створення середовища для поширення конфліктної субкультури. Українська

традиція наголошує на тому, що першим конфліктером був диявол, який підштовхував Адама та його нащадків до протистояння з Богом через гріх. Гріх стає джерелом протистояння, ворожнечі, конфліктності.

Важко не погодитись із тим, що «конфлікти, як і прагнення, що їх породжують, бувають різноманітні. Вони можуть бути і суто «внутрішніми» (конфлікт людини «з самою собою»), і зовнішніми (між окремими людьми, між особою і громадою, між групами людей, навіть народами). Характер самого конфлікту може розрізнятися за «якістю» прагнень, що можуть бути охарактеризовані як позитивні, так і негативні у різних значеннях термінів позитивне та негативне. Позитивним, наприклад, може вважатися прямий і відвертий пошук засобів задоволення цілком прийнятних потреб: юнак домагається дівочого кохання, розвідник прагне знайти секретний шифр, честолюбний політик змагається за президентське крісло тощо» [1, с.190].

С.О.Лисенко у психологічних дослідженнях конфлікту виділяє три основні підходи: психоаналітичний (глибинно-психологічний), біхевіористичний і когнітивістський. З. Фрейд акцентував на внутрішньоособистісному конфлікті як частині внутрішнього життя. А. Адлер вважав конфлікти людини та суспільства неприродними, пов'язуючи їх з неврозами. К. Хорні виокремила три спрямованості: «рух до людей», «рух від людей» та «рух проти людей». К. Юнг зазначав, що конфліктну поведінку визначають екстравертивність й інтровертивність, іноді – «спеціальні типи характерів за функціональними параметрами: когнітивний, емотивний, сенсорний та інтуїтивний» [6, с.460]. У психоаналізі зверталися до питання «конфліктних особистостей», а Дж. Вотсон, К. Галл, Дж. Мід і

Е. Толмен вбачали конфлікт як явище ситуативне і зовнішніх чинників («конфліктна ситуація – конфліктна поведінка»). Ситуативність конфліктів доповнює когнітивістський підхід (поведінка конфліктуючих зрозуміла у контексті суб'єктивних відображень ситуації). За Л. Фестингером, це зіткнення несумісних уявлень людини. На думку С.О.Лисенко, у кожному конфлікті можна виділити такі взаємопов'язані аспекти: пізнавальний, емоційний і волеспонукальний. За Дуткевич Т.В., конфлікти спричиняються: обмеженістю ресурсів; відмінностями у цілях; низькою комунікацією; відмінністю у уявленнях і цінностях; незбалансованістю робочих місць; неправильним контролем; відмінністю у поведінці й досвіді; відсутністю пошани; мотивацією [2, с. 40]. Є й варіанти управління конфліктом: запобігання, придушення, відтермінування та розв'язання [2, с. 141]. Л.Д. Столяренко розглядала соціально-економічні, соціально-психологічні й соціально-демографічні причини конфліктів [14, с. 436].

Орбан-Лембрик Л.Е. у виробництві відносить: вади управління, нечіткість прав та обов'язків, проблеми у структурі та режимі праці, невдоволеність працівників, упущення в технології, нечіткість та аритмічність забезпечення ресурсами [7, с. 471]. Дослідники (О.Є. Кузьмін, Н.Т. Мала, І.С. Процик та ін.) підкреслюють, що ускладнюють вирішення конфлікту недостатня інформація, статус, невизначеність ситуації, страх вибору, характеру, темперамент тощо [4, с.114]. Н.Т. Мала і Л.С. Угрин розробляли класифікацію конфліктів у організації; створивши навіть економіко-математичну модель, яка визначає вплив типових засобів реагування працівників у конфліктах на рівень конфліктності у колективі [6].

Доречно розвивати конфліктологію не лише у соціологічному, психологічному і юридичному, але і в культурологічному контексті, і розробляти структуру теорії та історії культури у цілому [12]. При цьому є істотна відмінність між конфліктами у житті і в культурі. Якщо у житті люди намагаються уникати, пом'якшувати і розв'язувати конфлікти, то у мистецтві «творча зацікавленість полягає в тому, щоб зав'язати якомога гостріший конфлікт, всіляко підтримувати його напруження під час змагання сторін та до закінчення — кульмінації, після якої має настати розв'язка» [1, с.190]. Конфлікти – це важливі явища у зображувально-виражальних видах мистецтва. Іноді без конфліктів важко уявити твори культури (не лише у драматургії та у театральному мистецтві у цілому, але і, наприклад, у симфонії). Рідко можна знайти п'єсу без конфлікту інтересів дійових осіб та протистояння сторін. Логічно, що з часом при осмисленні і картографії конфлікту, яку розробляв і М.М.Поплавський [8, с.397-406], виникла й конфліктна субкультура. Для того, щоб краще зрозуміти її, зосередимось на актуальних питаннях конфлікту, які стосуються культурного буття. Конфліктна субкультура – це прояви ворожості, боротьби, акцент на суперечностях, намагання зайняти позицію, несумісну з інтересами іншої сторони тощо. Все більше пишуть про конфліктну

субкультуру (В. Іслентьєва, В. Щур, О. Кравченко та інші). Чимало зробив для розвитку конфліктної субкультури І. Трухін [15]. Він зміг системно подати пояснення конфліктної субкультури. Безумовною його заслугою є, що він одним із перших серед українських науковців звернувся до виокремлення «нових» субкультур (конфлікту, неправди, егоїзму тощо). Руйнівний вплив конфліктної субкультури може впливати як на «мажорів», так і на жебраків. У основі конфліктної субкультури лежить потяг до суперечки, непорозуміння.

На нашу думку, яка у цілому узгоджується з багатьма дослідниками (І. Трухін, В. Іслентьєва та ін.), конфліктна субкультура – це та низова підкультура, яка, за певних негативних умов, може бути відкрита для сприйняття представниками різних націй і класів. І. Трухін зазначає, що «в наслідок багатостолітнього постійного використання... конфліктних поведінкових стереотипів створився цілий пласт певних манер, звичок і виразів, які заслуговують на назву конфліктної субкультури» [15, с. 112]. Те, що стосується виразів, то це не викликає ніяких заперечень і з «конфліктними» виразами ми зустрічаємось у суспільному житті ледь не щодня, а на «конфліктні» манери і звички ми вважаємо за потрібне звернути особливу увагу. На цій проблемі побіжно акцентували свій науковий інтерес чимало вчених. Зокрема про відображення думок і станів «мовою тіла» згадували такі корифеї, як М. Поплавський, С. Рой, А. Піз та чимало інших відомих учених і дослідників.

На думку І. Трухіна, конфліктна субкультура є закономірним, навіть концентрованим і виразним породженням ідеї боротьби, що «стало найбільш визначеним і чітко окресленим пластом масової поведінкової культури» [15, с. 113]. Нам здається, що це є певним перебільшенням, проте у цих міркуваннях є певний сенс, адже примітивізація та вульгаризація масової культури, безперечно, призводить до посилення в її складі таких субкультур, як субкультури конфлікту, неправди, егоїзму тощо [15, с. 113]. Водночас ми цілком погоджуємось з тим, що конфліктна субкультура живиться тим, що люди своїм життям виробляють «постійну звичку і готовність до конфліктів і як використання конфліктних способів взаємодії значно частіше, ніж цього дійсно вимагає ситуація» [15, с. 113]. Ідея боротьби у міжособистісних відносинах призводить до конфліктів (а потім і до конфліктної субкультури), до стереотипів конфліктної субкультури, зокрема «стереотипи, спрямовані на підтримку стилю конфронтації у міжособистому спілкуванні» [15, с. 113], «засоби дискредитації опонента» [15, с. 114], «стереотипи, спрямовані на ослаблення опонента і перемогу у конфліктному діалозі» [15, с. 116]. Окрема проблема – те що особливе місце у розвитку субкультури конфлікту посідає родина, і «майже точно таким самим «заповідником» конфліктної субкультури є і масова середня школа» [15, с. 121]. Цікавий історичний екскурс – це конфліктна субкультура в історичному аспекті [15, с. 129-159]. Субкультура – це не лише нижній шар та підсфера культури.

Конфліктна субкультура є різноманітною у т.ч.

через «різноманітність поєднань, комбінацій прагнень, отже, конфліктів та їх оцінок людьми, є джерелом і невичерпним арсеналом драматичного мистецтва. «Драматизм» у конфлікті може становити предмет зображення чи відображення у різних мистецтвах, зокрема й оповідальній літературі (епічній та ліричній), у живопису або й навіть внутрішню пружину руху й розвитку теми, як-от у музиці» [1, с.190]. Субкультура конфлікту передбачає образи, наклепи, відповідний стиль мови і поведінки у цілому, агресивний (у більшості випадків) емоційний тон та стиль, що обумовлюється статусом носія цієї субкультури та положенням у суспільстві (а ситуативно взагалі положенням) опонента. Вербальні методи доповнюють невербальні. Варто згадати специфічний сміх (карикатурний, з метою подразнення, осуду, образи, приниження тощо), інтонації, звукові та смислові акценти, паузи, погляди, жести тощо. Створювалася у субкультурі й у субмистецтвознавстві своєрідна «майстерність» субмистецтва міцних виразів.

Цікавий «хибний образ конфлікту» – коли конфліктна ситуація відсутня, а ще глибше – емоційні і несвідомі конфлікти. Несвідомі конфлікти – це конфлікти без раціонального зерна, без конструктивної складової, конфлікти «без голови», де є негативна емоційна реакція на дії партнера, упередженість, стереотипізація, «подвійна етика» (мої вчинки відкриті й допустимі, а в опонента – нечесні, недозволені), «наявність» «скалки» в чужому оці, – приписування негативних рис, далеких від причин конфлікту, невдоволення, відчай, неуспіх тощо, тобто емоції, а глибше – особливості характеру, сам характер. Без конфлікту у драматичному творі не лише його успіх, але і навіть його буття є неможливими. Доведення конфлікту у мистецтві до апогею, перетворення його в яскраву дію приваблює глядача і читача, сприяючи успішній виставі або літературного твору.

Відомо чимало порад, успіхів [7; 8; 14] та їх особливостей [9, с.34-42], своєрідних «канонів». Можна по-різному дивитись на критику, скромність, виваженість тощо, проте треба «жити, любити, творити й перемагати» [9, с.101], а для цього у житті треба все-таки по можливості уникати конфліктів, сприймаючи не конфліктну субкультуру, а усвідомлюючи справжні найкращі досягнення культури і переймаючи їх. При цьому дилетантизм, – це іноді не дуже страшно. Проф. В.М.Кошкін наводить приклади неофітів, коли їх «героїзм невідання» сприяв появі шедеврів, серед художників без школи він називає П.Гогена, В.Ван Гога, А.Руссо, Н.Піросмані, М.Шагала [3, с.89], погоджуючись з висловом Пікассо: «Гарний смак – ворог здатності творити» [3, с.90]. Дійсно, на відкинуті нові ідеї іноді з часом все-таки звертають увагу. Інший актуальний сьогодні вислів Пікассо: «Художник – це людина, яка пише те, що можна продати. А гарний художник – це людина, котра продає те, що пише» [3, с.96].

Кожен конфлікт унікальний, як і неповторні його носії, але кожен конфлікт має загальні риси, що притаманні субкультурам (у субкультурознавстві) і субмистецтвам (у субмистецтвознавстві), і

потребує розв'язання. Потрібно протидіяти конфліктній субкультурі, сприяти її викоріненню. Основою конфліктної субкультури є ті свідомі і несвідомі чинники, які детермінують конфлікти, а в них – негативні емоції. Негативні емоції доволі часто мають яскраве зовнішнє відображення (поза, манери тощо). Наведемо низку прикладів, коли тіло сигналізує про різні стани та реакції (як правило емоційні) організму.

Маніпулювання з окулярами (протирання лінз, знімання і одягання тощо) є варіантом «затягування» часу, а погляд поверх окулярів може бути ознакою агресії. У наш час можна прочитати чимало дивного. Зокрема, спірним є те, що «науково доведено, що у людини підвищуються частота дихання, серцебиття і мозковий тиск, якщо вона сидить спиною до відкритого простору, особливо якщо за спиною постійний рух» [10, с.165]. У літературі можна знайти описи та приклади жестів домінування: «обидві руки на стегнах; ноги трохи розставлені; одна рука на стегні, а інша опирається на край дверей чи стінку» або згоди: «коли візаві нахилиється до нас під час бесіди» [10, с.253-254]. Погляд є важливим у культурних відносинах. Якщо очі людини, при спілкуванні 2/3 часу зустрічаються з вашими, то ви їй цікаві (зірничі розширені) або навпаки – невербальний виклик, ворожість (зірничі звужені). Не заглиблюючись в особливості культурології погляду, пригадаємо діловий, соціальний, інтимний погляди, менш поширені погляди з боку, погляди з-під лоба, погляди підлабузника та лідера тощо. Відкритість очей – важливий чинник при спілкуванні, не дарма, наприклад, прикриття вік є засобом самоізоляції.

Варто пам'ятати, що 87% інформації ми отримуємо через зір, 9% через слухові рецептори і 4% через інші органи почуттів [10, с.115]. Добрі очі з лихим поглядом – виглядає неприродно, проте погляд треба окультурювати. Так, при проблемах із зором погляд упригудує може викликати несприйняття (через надуману в оточуючих ворожість, а не хворобу очей). За А. Пізом, у збудженої людини зірничі очей розширюються у чотири рази відносно їх природного стану, а при перегляді сексуальних сцен у порнофільмах зірничі очей чоловіків збільшувались майже втричі, причому при цих порнографічних кіно у жінок зірничі «розширюються ще більше, ніж у чоловіків» [10, с.110]. Не дарма Аристотель Онасіс надягав темні окуляри при ділових перемовинах, не бажаючи відкривати свої думки, а стара приказка каже: «Дивись людині в очі, коли розмовляєш з нею» [10, с.111]. Важливе значення має і щира, відкрита і відверта усмішка, проте усталена «американська усмішка» стала для багатьох взірцем маски, штампу, кліше, своєрідного лицемірства, нещирості. Істина, щирість і маскування – це часто все-таки досить різні речі.

А. Піз зазначає, що: «Подібно іншим тваринам, ми підпорядковуємося біологічним законам, які контролюють наші дії, реакції «мови тіла» і жести» [10, с.10]. Навіть піклування є в багатьох тварин, наприклад у вовків. У книзі «Не кричи: Вовки!» Фарлі Мауєта розповідається про одношлюбність і вірність вовків, розлучень не існує,

проте існують безшлюбні треті (дядько чи тітка), які є членами родини і турбуються про вовченят. Дельфіни допомагають своїми тілами хворим та слабим підніматись до поверхні моря, щоб подихати, іноді допомагають і іншим видам (у т.ч. людям). Коли яструб жене ластівку, у неї немає шансів, але у повітря підіймаються сотні стрижив, збиваючи своїми тільцями з пантелику яструба і ластівка врятована [3, с.112-113]. Чимало прикладів турботи не про власні гени, а про популяцію у цілому є навіть у риб, а про альтруїзм тварин цікаво наведено у праці Олівія Джадсона «Ген самопожертвування». Наприклад, доволі суттєво на аспекти тілесності впливають проблеми із зором; навіть, звичайна близорукість може призводити до зменшення довіри до цієї людини (через надмірне придивляння та звуження очей), а для самої людини проблеми для просторового сприйняття (переважно на відстані). Особливе значення мають «сигналізація» руками, обличчям і очима стану, намірів та висловів конкретної людини. Окреме питання – ховання за чимось (шафа, стіл, книги, навіть за власними захисними жестами та бар'єрами рук). Руки – це часто «фари» тіла, вони надають інформацію про відкриті та закриті позиції, про напруженість та розслабленість, щирості та лукавства. Якщо колись були щити як засоби захисту, то сьогодні їх символічну роль можуть виконувати столи, стільці (чимало домінуючих чоловіків люблять сидіти на стільцях як на конях, широко розсунувши ноги), двері (у т.ч. авто) тощо [10, с.96]. У праці «Квазізалицання у психотерапії» доктор Альберт Шефлен писав, що, потрапляючи до оточення з іншої статі, людина змінюється: очі блищать, живіт втягується, спина вирівнюється, груди висувається, людина молодішає.

Доволі репрезентативними є знаки тілесності, зокрема їх переломлення на окремі частини тіла при хвилюванні, відчаї та в інших, далеких від усталених і приємних, станах тіла. Так, при очікуванні у стоматолога або напередодні хірургічної операції любитель палити – буде палити одну за іншою цигарки, а байдужий до паління може (в залежності від культурного рівня) стукати ногами чи руками, заламувати пальці та хрустити ними, гризти нігті, витряхувати одяг, вертїти криват-

ку або годинник, чесати різні частини тіла, рвати або гладити волосся, знімати й одягати обручки, маніпулювати хустиною, ланцюгом, намистом та використовувати величезну іншу кількість сигналів. Цікаво, що курці у залежності від характеру, настрою і стану палять по-різному. «Позитивно налаштована, упевнена в собі і самовдоволена людина буде випускати дим угору майже постійно; і навпаки, негативно налаштована людина, з прихованими і підозрілими думками, буде майже завжди спрямовувати струю вниз. Видування парів диму із кутків рота каже про ще більше негативне і приховане відношення» [10, с.128]. Як підсумок, наведу кілька влучних цитат проф. Є. Є. Роя щодо знаків, символів і сигналів тіла та культурології тілесності в цілому: «Бути природним – одна з головних умов ділової людини, оскільки спроба виглядати інакше найпомітніша з боку. Жести і рухи є частиною іміджу» [13, с.252]. Володіти тілом – це значить володіти собою, зокрема емоціями, які «інколи беруть тіло у полон» [13, с.253]. І головне – «виховувати в собі потрібно не стільки манери, скільки те, що виражається в манерах, дбайливе ставлення до світу, до суспільства, до природи, до свого минулого. Не треба запам'ятовувати сотні правил, а запам'ятайте хоча б одне – необхідність поважано-го ставлення до інших» [13, с.256].

Висновки. Ми вважаємо, що носіями конфліктної субкультури можуть бути люди різних національностей і соціальних станів. Носії конфліктної субкультури у переважній більшості об'єднані негативними рисами характеру, деструктивною емоційністю, упередженістю, недостаткою терпіння, невисоким культурним і освітнім рівнем, іноді примітивністю і вульгарністю. Це, як правило, відбивається у першу чергу в їхній вербальній і невербальній комунікації. Вони мають набір слів, рухів, поз та жестів, які засвідчують їх ворожі, агресивні, нелюб'язні і недоброчливі дії та наміри. Протидією конфліктної субкультури може стати, у першу чергу, підвищення рівня культури нашого населення, збагачення значної його частини скарбами української національної культури та подальший розвиток вітчизняної культури.

Рецензент Катаєв С.Л. – д.соціол.н., проф.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безклубенко Сергій. Мистецтво: терміни та поняття: енциклопед. Вид. : у 2 т. : Т.2 (М–Я) / Сергій Безклубенко. – К. : Інститут культурології НАМ України, 2010. – 256 с. : іл.
2. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління : навч. посібн. / Т.В. Дуткевич. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 456 с.
3. Кошкин В. М. Чувства і символи. Между духом и плотью: Короткие эссе об искусстве, о богах и о любви / В. М. Кошкин. / Худож.-оформитель О.Н. Артеменко. – Харьков : Фолио, 2010. – 184 с.
4. Кузьмін О.Є. Керівництво організацією : навч. посібн. / О.Є. Кузьмін, Н.Т. Мала, О.Г. Мельник, І.С. Процик. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2008. – 244 с.
5. Лисенко С.О. Конфлікт як проблема психології / С.О. Лисенко. – Проблеми сучасної психології. 2012. Випуск 18. Збірник наукових праць К. : ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України – С. 459–466.
6. Мала Н.Т. Конфлікт в організації: класифікація та моделювання / Н.Т. Мала і Л.Є. Угрин. / Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.15. 4. Економіка, планування і управління галузі. – С.212-219.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління : навч. посібн. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : ТзОВ «Академвидав», 2003. – 568 с.
8. Поплавський М.М. Менеджер культури: Підручник. / М.М. Поплавський. – К. : МП «Леся», 1996. – 416 с. : іл.
9. Поплавський М.М. Як стати популярним та багатим. Версія Михайла Поплавського / М.М. Поплавський. – К. : «Маркос», 2007. – 144 с.
10. Пиз А. Язык телодвижений / Аллан Пиз. – СПб. : «Издательский дом Гуттенберг», 2000. – 188 с.

11. Радзівський В.О. Нотатки з субкультури аномії : монографія / В.О. Радзівський. – К. : Вид-во «Логос», 2012. – 368 с.
12. Радзівський В.О. Фітокультура та антианомія як елемент субкультури в ритуалах Середньовічної Русі: нотатки до фітокультурології та юридико-культурології : монографія / В.О. Радзівський. – К. : НАКККіМ, 2011. – 228 с.
13. Рой С. С. Дипломатичний протокол, церемоніал і політес / Євгеній Рой. – К. : «Логос», 2012. – 452 с.
14. Столяренко Л.Д. Психология делового общения и управления / Л.Д. Столяренко. – Сер.: Учебники XXI века. – Ростов н/Д : Изд-во «Феникс», 2001. – 512 с.
15. Трухин И. А. Прихотливые тропы современной морали. Монография / И. А Трухин. – К. : ЦУЛ, 2007. – 464 с.